

**KANG YOUWEİ VE REFORMİST DÜŞÜNCENİN MODERN ÇİN'DEKİ
ETKİSİ**

Kang Youwei and the Impact of Reformist Thought in Modern China

Ali KİRİKTAŞ

Doktora Öğrencisi, Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma
Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programı,

ali_kiriktas_44@hotmail.com, Malatya / Türkiye

<https://orcid.org/0000-0003-4209-0094>

Doi: <https://doi.org/10.33723/rs.1627861>

Kirikaş, A. (2025). “Kang Youwei ve Reformist Düşüncenin Modern Çin'deki Etkisi”. R&S-
Research Studies Anatolia Journal, 8(2). 171-206.

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi/ Arrived Date: 27.01.2025

Kabul Tarihi / Accepted Date: 07.04.2025

Yayınlanma Tarihi / Published Date: 30.04.2025

ÖZ

Kang Youwei (1858–1927), modern Çin tarihinde reformist düşünceleriyle öne çıkan bir entelektüel ve siyasetçidir. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında gerçekleşen Yüz Gün Reformları sırasında ortaya koyduğu reform önerileri, Çin'in modernleşme sürecinde derin bir etki yaratmıştır. Kang, geleneksel Konfüçyüsçülüğü radikal bir şekilde yeniden yorumlayarak Çin'in siyasal ve toplumsal yapısını dönüştürmeye yönelik reformlar önermiştir.

Kang Youwei'nin en dikkat çekici fikirlerinden birisi ise, anayasalcı bir monarşi ile geleneksel yönetim sistemini modern bir çerçevede birleştirme girişimidir. Ayrıca, Datong Shu (Büyük Birlik Kitabı) adlı eseri, evrensel eşitlik, sosyal adalet ve milliyetçilik ötesi bir dünya düzenine olan inancını yansıtır. Ancak reformları, dönemin muhafazakâr güçleri tarafından sert bir şekilde eleştirilmiş ve 1898 Reform Hareketi'nin başarısızlığıyla sonuçlanmıştır. Buna rağmen Kang Youwei, sürgün yıllarında reformist ideallerini geliştirmeye devam etmiş ve eserleriyle hem Çin'in hem de dünya tarihinin modernleşme süreçlerinde önemli bir figür olmayı başarmıştır. Kang'ın evrensel değerler vurgusu, reform çabalarına uluslararası bir boyut kazandırmış ve Çin diasporasında güçlü bir etki yaratmıştır. Bu makalede, Kang Youwei'nin reformist düşünceleri analiz edilerek, doküman ve tarihsel yöntemle modern Çin'deki etkileri ortaya konmuş; reform hareketlerinin zayıflıkları ve kalıcı izleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Kang Youwei, Yüz Gün Reformları, Datong Shu, Çin Diasporası, Afyon Savaşları.

ABSTRACT

Kang Youwei (1858-1927) was an intellectual and politician who stood out with his reformist ideas in modern Chinese history. His reform proposals, especially during the Hundred Day Reforms of the late 19th century, had a profound impact on China's modernisation process. Kang proposed reforms to transform China's political and social structure by radically reinterpreting traditional Confucianism.

One of Kang Youwei's most remarkable ideas was his attempt to combine a constitutionalist monarchy and a traditional system of government within a modern framework. In addition, his work Datong Shu (Book of Great Unity) reflects his belief in universal equality, social justice and a trans-nationalist world order. However, his reforms were harshly criticised by the conservative forces of the time and resulted in the failure of the 1898 Reform Movement. Nevertheless, Kang Youwei continued to develop his reformist ideals during his years of exile and managed to become an important figure in the modernisation processes of both Chinese and world history with his works. Kang's emphasis on universal values gave his reform efforts an international dimension and created a strong influence in the Chinese diaspora. In this article, Kang Youwei's reformist ideas are analysed, their impact on modern China is revealed through documentary and historical method, and the weaknesses and lasting traces of the reform movements are discussed in detail.

Key words: Kang Youwei, Hundred Days Reforms, Datong Shu, Chinese diaspora, Opium Wars.

GİRİŞ

19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Çin, iç ve dış krizlerin pençesinde bir imparatorluk olarak varlığını sürdürmeye çalışıyordu. Batı'nın teknolojik üstünlüğü ve Japonya'nın Meiji Reformları sonrası hızlı modernleşme süreci, Qing Hanedanlığının zayıflıklarını daha belirgin bir hale getirmiştir. Çin, Afyon Savaşları'ndan itibaren giderek Batı'nın etkisi altına girmiştir, buna bağlı olarak geleneksel yönetim sisteminin modern dünyaya uyum sağlamakta yetersiz kaldığı görülmüştür (Akgür, 2018: 523). Bu bağlamda, entelektüel liderler ve reformcular, Çin'in modernleşme sürecini hızlandırmak için çeşitli fikirler geliştirdiler. Bu isimlerden biri olan Kang Youwei hem reformist düşünceleriyle hem de cesur önerileriyle dikkat çeken bir figür olarak tarihe geçmiştir.

Kang Youwei, 1858 yılında Guangdong Eyaleti'nde doğdu. Geleneksel bir Konfüçyüsçü eğitim almasına rağmen, Batı fikirleri ve modernleşme kavramlarıyla tanışması, düşünce yapısında önemli bir değişim yaratmıştır. Onun entelektüel çerçevesini oluşturan temel unsurlar, Konfüçyüsçülüğün yeniden yorumlanması ve Batı'dan ilham alan siyasal reform önerileridir. Kang, Çin'in çöküşten kurtulması ve modern bir devlet haline gelmesi için geleneksel ve modern unsurları birleştiren bir yaklaşım geliştirmiştir (Kırilen, 2013: 121-124).

Kang Youwei'nin düşünce sistemi, geleneksel Çin felsefesine dayanmış bununla beraber felsefeyi radikal bir şekilde yeniden yorumlayarak dikkatleri üzerine çekmiştir. Özellikle Konfüçyüsçülüğü, statik bir gelenek olarak değil, dinamik bir sistem olarak değerlendirmiştir. Kang, Konfüçyüs'ün eserlerinin aslında ilerici ve reformist bir vizyon sunduğunu iddia etmiştir. Ona göre, geleneksel Çin toplumu, Konfüçyüs'ün orijinal fikirlerinin yanlış yorumlanması sonucunda statik bir yapıya bürünmüştür (Liang, 2005: 17).

Kang Youwei'nin teorik anlamda en önemli katkılarından biri, Konfüçyüsçülüğün evrimsel bir perspektifle ele alınması olmuştur. Bu bakış açısı, toplumsal değişimi doğal bir süreç olarak görmekte ve modernleşme ile uyumlu bir Konfüçyüsçü sistem önermektedir. Kang'ın bu

yaklaşımı, özellikle onun başyapıtı olarak kabul edilen *Datong Shu*'da (Büyük Birlik Kitabı) detaylı bir şekilde ele alınır. Bu eserde Kang, evrensel barış ve eşitlik ilkesine dayanan bir dünya düzeni hayal etmiştir. Sınıfsız bir toplum, kadın-erkek eşitliği ve ulusal sınırların ötesinde bir küresel birlik, Kang'ın vizyonunun temel taşları omuştur (Liang, 2005: 17).

Kang Youwei'nin reformist düşünceleri, 1898 yılında Yüz Gün Reformları olarak bilinen hareket sırasında somut bir şekilde ortaya çıkmıştır. Qing Hanedanlığı'nın genç imparatoru Guangxu, Kang'ın reform önerilerine destek verdi ve kısa bir süre için Çin'de köklü değişiklikler başlatıldı (Kırilen, 2013: 158). Bu reformlar arasında eğitim sisteminin modernleştirilmesi, bürokrasinin yeniden yapılandırılması ve ekonomi politikalarının Batı modeline göre düzenlenmesi gibi adımlar yer almıştır. Ancak, reformlar, dönemin muhafazakâr güçleri tarafından tehdit olarak algılanmış ve sert bir şekilde bastırılmıştır. Kang Youwei ve destekçileri sürgüne gönderilirken, reform hareketi ise başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Kırilen, 2013: 156).

Kang'ın reformları başarısız olmasına rağmen, bu girişimle modern Çin tarihindeki reformist hareketler için bir referans noktası haline gelmiştir. Kang'ın fikirleri, sonraki yıllarda hem Cumhuriyetçi dönemin reformlarında hem de 20. yüzyılın ikinci yarısında Çin Komünist Partisi tarafından uygulanan politikaların temelinde etkili olmuştur.

Kang Youwei'nin fikirleri, günümüzde modernleşme, sosyal adalet ve küresel birlik tartışmalarında hala yankı bulmaktadır. Onun *Datong Shu*'da çizdiği evrensel eşitlik vizyonu, sadece Çin için değil, dünya çapında bir ütopya arayışını temsil etmektedir. Bu nedenle, Kang'ın reformist düşünceleri, çağdaş küresel sorunlar ve ideolojik tartışmalar bağlamında yeniden değerlendirilmektedir (Kırilen, 2013: 127).

Makalede, Kang Youwei'nin hayatı, reformist düşünceleri ve bu düşüncelerin Çin'in modernleşme süreci üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada temel olarak tarihsel ve dokümantasyon yöntemlerine dayalı bir yaklaşım sergilenmektedir. Araştırmada,

Kang'ın reform önerilerinin (örneğin, Datong Shu'daki evrensel eşitlik ve toplumsal reform vizyonu) detaylı bir analizine yer verilirken, aynı zamanda reform hareketlerinin zayıflıkları, başarısızlık nedenleri ve uzun vadeli etkileri de incelenmiştir. Bu metodolojik yaklaşım hem birincil hem de ikincil tarihsel kaynakların eleştirel bir değerlendirmesini içerir; böylece Kang Youwei'nin önerilerinin hem kendi dönemindeki dönüşüm çabalarına hem de sonraki modernleşme süreçlerine nasıl etki ettiğini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca, onun reformist düşüncelerinin günümüz Çin'inde nasıl yankı bulduğu ve modernleşme hareketleri üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Kang Youwei'nin vizyonu, Çin tarihinde radikal bir dönüşüm arayışının önemli bir temsilcisi olarak kalıcı bir iz bırakmıştır.

KANG YOUWEİ'NİN HAYATI VE EĞİTİMİ

Aile Geçmişi ve Gençlik Yılları

Kang Youwei, 19 Mart 1858'de Çin'in Guangdong eyaletinin Nanhai kasabasında, orta sınıf bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ailesi, Konfüçyüsçü değerlere sıkı sıkıya bağlı, geleneksel bir yaşam sürmekteydi. Kang ailesi, Qing Hanedanlığı döneminde toplumun entelektüel sınıfına mensup olmamakla birlikte, çocuklarının iyi bir eğitim alması gerektiğine inanıyordu. Bu bağlamda, Kang Youwei'nin erken dönemde edindiği disiplin ve Konfüçyüsçü ahlaki değerler, onun ilerleyen yıllardaki düşünce yapısını şekillendirmiştir (Kırilen, 2013: 121-124).

Kang'ın gençlik yılları, Qing Hanedanlığı'nın gerileme dönemine denk gelmiştir. Bu dönemde Çin, dışarıdan gelen Batılı güçlerin etkisiyle siyasi, ekonomik ve kültürel bir dönüşüm süreci yaşamaktaydı. Çin'in Batı karşısında aldığı yenilgiler ve Qing yönetiminin zayıflığı, toplumun farklı kesimlerinde endişe yaratmıştır. Kang Youwei, bu karmaşa ortamında geleneksel Çin kültürüne olan bağlılığını sürdürmekle birlikte, mevcut düzenin sorunlarını sorgulamaya başlamıştır.

Gençliğinde ailesinin rehberliğinde Konfüçyüs klasiklerini ezberlemek ve anlamak için yoğun bir eğitim almış; ancak, aile üyelerinin onun dogmatik bir düşünce yapısına sahip olmaması için farklı metinlerle de ilgilenmesini teşvik etmiştir. Bu durum onun entelektüel ufkunu genişletmesine önemli katkı sağlamıştır (Hsiao, 1976: 5-6).

“...öğrenmeye olan iştahım keskinleşti. Gün batımından sonra, oda karardığında, saçakların altındaki sütunlara yaslanır ve alacakaranlığın yarı ışığında okurdum. Bazen bir kitabı bitirmek için gecedен şafağa kadar okurdum ve büyükbabam öğrendiğinde beni uyuturdu. Ama o zaman bile yatak perdelerinin içine küçük bir lamba sakladım ve gizlice okurdum” (Sarıkan, 2024:16). Kang’ın, bu süreçte hem geleneksel hem de yenilikçi fikirleri benimseyerek kendi entelektüel kimliğini inşa etmeye başladığı görülmektedir.

Kang Youwei’nin eğitimi, geleneksel Konfüçyüsçü yöntemlerle başlamıştır. Çünkü Çin’in eğitim sistemi o dönemde ağırlıklı olarak Konfüçyüs klasiklerine dayalıydı. Kang Da Xue, Zhong Yong, Lun Yu ve Xiao Jing gibi klasik eserlerle karşılaşmıştır. Bu sistem, öğrencilerin klasik metinleri ezberlemesini ve imparatorluk sınavlarına hazırlanmasını gerektiriyordu. Kang, bu klasiklere derin bir ilgi duymakla birlikte, onları eleştirel bir gözle incelemeye yatkındı (Sarıkan, 2024:16).

Kang’ın en önemli dönüm noktalarından biri de gençlik yıllarında Konfüçyüs metinlerinin derinliklerine inmesiyle gerçekleşmiştir. Bundan dolayı Konfüçyüsçülük, sadece geleneksel bir ahlaki sistem değil, aynı zamanda toplumsal düzenin ve reformun anahtarıydı. Ancak, Kang, Konfüçyüsçülüğün statik bir sistem olarak algılanmasını eleştirmiştir. Bu bağlamda Kang, Konfüçyüs öğretilerinin zamanla değişen toplumsal koşullara uyum sağlaması gerektiğini belirtmiştir. *“Gençliğimde bir dinin kurucusu olma ve Konfüçyüs’ü aşma arzumu vardı. Her gün arkasında bıraktığı kitapları okudum ve ona saldırmak amacıyla içlerinde kusurlar veya lekeler aradım”* (Sarıkan, 2024:18).

Eğitimine olan tutkusu, onu Çin'in farklı bölgelerindeki ünlü âlimlerle tanışmaya ve onların fikirlerinden etkilenmeye yönlendirdi. Özellikle Hunan Eyaleti'nde ünlü bir âlim olan Zhu ile tanışması, onun Konfüçyüs metinlerini yeniden yorumlama sürecine büyük katkı sağlamıştır. Böylece Kang, bu süreçte modern bir çerçeve içerisinde Konfüçyüsçülüğün ele alınması gerektiğini fark etmiştir.

“Sessizce tek başıma otururken, aniden evrenin ve onun sayısız şeyinin benim parçam olduğunun farkına varırdım. İçimde bir ışık doğar ve bilge olduğuma inanarak mutlu olur ve gülerdim, sonra dünyadaki insanların acılarını düşünerek üzülür ve ağlardım ya da ailemi ihmal ettiğimi düşünerek kendime çalışmanın amacının ne olduğunu sorardım” (Sarıkan, 2024:18).

Batı Fikirleriyle Tanışması

Kang Youwei'nin entelektüel gelişimindeki en önemli aşamalardan biri, Batı düşüncesiyle tanışmasıydı. 19. yüzyılın sonlarına doğru Çin'de Batılı fikirlerin etkisi giderek artarken özellikle Afyon Savaşları sonrası Çin'in Batı karşısında yaşadığı yenilgiler, Batılı teknolojilere ve yönetim sistemlerine karşı bir merak uyandırmıştır. Kang Youwei, bu fikirleri araştırmak için kendi çabasıyla Batılı metinlere ulaşmaya çalışmıştır (Akgür, 2018: 523).

“... Hong Kong'u ziyaret ettim ve yabancıların binalarının zarafetini, sokakların temizliğini, polislerin verimliliğini gördüm. Yabancıların örgütlenmesinden ve yönetiminden etkilendim ve daha yaşlı ve daha muhafazakâr halkımızın yaptığı gibi onlara barbar olarak bakmamamız gerektiğini fark ettim. Haiguo Tuzhi tekrar inceledim ve Wei Yuan ve Ying Huang Zhi Lue ve diğer kitapları; dünya haritalarını ve Batı öğrenimi üzerine kitaplar satın aldım” (Sarıkan, 2024:18).

Batı düşüncesiyle tanışmasının arkasında birkaç önemli olay etkili olmuştur. Bu olaylardan biri ise, Çin'in dış dünyaya açılmasını sağlayan ve liman şehri olan Guangzhou'ya yakın bir bölgede yaşaması olmuştur. Batı etkisinin yoğun olduğu bir şehir olan Guangzhou'da Çinli

âlimlere ve Batıyla ilgili bilgilere daha kolay ulaşabiliyordu. Kang, bu ortamdan faydalanarak Batılı bilim, felsefe ve siyaset teorilerini incelemeye başlamıştır.

Kang'ın Batılı fikirlerden etkilenmesi, Japonya aracılığıyla aktarılan modernleşme düşünceleriyle de yakından ilişkiliydi. Japonya'nın Meiji Restorasyonu sürecinde gerçekleştirdiği reformlar, Kang üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Japonya'nın kısa süre içerisinde Batılı güçlerle rekabet edebilecek bir devlet haline gelmesi, Kang'ın Çin'in de benzer bir modernleşme sürecini benimsemesi gerektiği düşüncesini pekiştirmiştir. Bu bağlamda, anayasal monarşi modeli, modern eğitim sistemi ve teknolojik ilerleme gibi alanlarda Japon örneklerinden doğrudan esinlenmiştir (Huang, 2021: 13).

Kang'ın Batı düşüncesine ilişkin bilgisi teorik düzeyle sınırlı kalmamış; bu fikirlerin Çin'in toplumsal yapısına nasıl adapte edilebileceğine dair somut politikalar üretmiştir. Örneğin, eğitim alanında köklü dönüşümler önermiş, siyasi kurumların yeniden yapılandırılmasında Batılı yönetim modellerini temel almıştır. Bu çerçevede, Batı'nın kurumsal ve entelektüel birikimini yerel koşullarla sentezleyen reformist bir yaklaşım geliştirmiştir.

Kang Youwei'nin 1898 reform hareketleri, eğitim alanında kapsamlı dönüşümler öngörmektedir. Bu reformlar üç temel eksen üzerinde şekillenmiştir: İlk olarak, ilköğretimin evrensel düzeyde zorunlu kılınması gerekliliği vurgulanmış; ikinci olarak, eğitim müfredatının salt pratik bilgi aktarımıyla sınırlandırılmaması, aynı zamanda bireylerde entelektüel dönüşüm sağlayacak epistemolojik bir çerçeve sunması gerektiği tezi ortaya konmuştur. Üçüncü temel prensip ise, Batı tipi modernleşme sürecinde Çin'in kültürel kodlarının korunması prensibini muhafaza ederek selektif bir öğrenme modelinin benimsenmesi gereğine işaret etmektedir. Bu paradigmayı somutlaştırmak amacıyla Kang Youwei, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri ve Japonya'nın eğitim sistemlerini karşılaştırmalı analize tabi tutmuş; Çin'in sosyopolitik gerçekliğine uygun, hibrit bir okullaşma modelinin inşasını stratejik öncelik olarak değerlendirmiştir (Kang, 2007a: 38).

Kang Youwei, ülkenin modernizasyonunu ve ulusal güçlenmesini temin etmek adına Batılı devletler ile Japonya'nın siyasi organizasyon modellerinden ve anayasal paradigmadan sistematik biçimde istifade edilmesini stratejik bir gereklilik olarak öne sürmüştür. Bu perspektif doğrultusunda, devlet aygıtının kurumsal yetki ve sorumluluk alanlarının normatif çerçevede tanımlanması, vatandaşlık statüsünün hukuki temellerinin güçlendirilmesi ve temel hak ve özgürlüklerin anayasal teminat altına alınması için modern bir anayasal düzenin ivedilikle tesis edilmesi gerektiğini savunmuştur. Kang, bu minvalde, monarşik yapıyı evrimsel bir süreçle anayasal çerçeveye oturtan Meiji modelini nispeten uygun bir örnek olarak değerlendirmiş; ancak Çin'in tarihsel ve kültürel özgünlükleriyle uyumlu bir anayasalizm anlayışının geliştirilmesi gerekliliğinin altını çizmiştir.

“Duyduğum kadarıyla, Doğu ve Batı ülkeleri güçlü hale gelmişlerdir, çünkü anayasal düzen ve ulusal meclislerini kurmuşlardır. Ulusal Meclis, hükümdarın ve halkın bir araya gelerek ülkenin yönetimini tartıştığı bir yerdir. Üç güç ayrılığının ortaya çıkmasıyla, yasaların meclis tarafından oluşturulması, yargıçların yargılama yapması, hükümetin ise idare etmesi ve hükümdarın bu süreci kontrol etmesi sağlanır, böylece anayasa oluşturulur ve uygulanır. Hükümdar kutsal kabul edilir, sorumlu tutulmaz ve hükümet adına işler yürütülür. Doğu ve Batı ülkeleri, bu yönetim biçimini uygularlar, bu nedenle hükümdar ve milyonlarca insan bir araya gelir, ülkenin güvenliği artar. Ülkemiz ise mutlakıyet yönetimini benimser, bir hükümdar ve birkaç bakan ülkeyi birlikte yönetir, bu nedenle ülkenin güvenliği zayıftır. Milyonlarca insanın birkaç kişiden daha güçlü olması kaçınılmazdır” (Kang, 2007b: 424). Kang'a göre anayasa, bir ülkenin siyasi sisteminin temelini oluşturmakla birlikte, ulusal istikrar ve kalkınmanın sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, siyasi demokratikleşme sürecini desteklemiş ve anayasal monarşiyi Çin'in cumhuriyete geçiş yolundaki ilk adımı olarak görmüştür (Hsiao, 1976: 198).

Kang, anayasa ilanı ve ulusal meclis kurulmasına ilişkin görüşlerini 1895 ve 1898 yıllarında yazdığı eserlerinde dile getirmiştir. Bu yazılarında, diğer ülkelerdeki anayasal düzenlemelerin güçlenmelerine katkı sağladığını ve Çin'in de aynı yolu izlemesi gerektiğini vurgulamıştır. Kang'ın siyasi sistemlerini incelediği ülkeler arasında Rusya ve Japonya'ya özel bir ilgi gösterdiği dikkat çekmektedir. Özellikle Büyük Petro ve Meiji Dönemi liderlerini anayasal reformlar konusunda örnek modeller olarak görmüştür (Kang, 2007a: 47).

Batı düşüncesiyle tanışmasının ardından, Kang Youwei'nin reformist vizyonu da netleşmiştir. O, Çin'in geleneksel değerlerini tamamen terk etmeden, Batılı modernleşme prensiplerini benimseyerek güçlü bir devlet olabileceğine inanıyordu. Bu yaklaşımı, onun reformist hareketlerin lideri olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Kang Youwei'nin hayatı ve eğitimi, onun reformist düşüncelerinin temelini oluşturdu. Ailesinden aldığı geleneksel eğitim, Konfüçyüsçü değerlere olan bağlılığını güçlendirmiş, ancak bu değerleri eleştirel bir şekilde yeniden yorumlamasına da olanak tanımıştır. Batı fikirleriyle tanışması, onun modernleşme sürecine yönelik vizyonunu şekillendirmiş ve Çin'in reformist hareketlerindeki liderlik rolünü üstlenmesine zemin hazırlamıştır. Kang hem geleneksel hem de modern unsurları bir araya getirerek Çin'in gelişimi için cesur öneriler sunmuş ve bu nedenle Çin tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

REFORMİST DÜŞÜNCELERİ

Kang Youwei, 19. yüzyılın son çeyreğinde Qing Hanedanlığı'nın çöküş dinamiklerini ve Batılı emperyal güçlerin Çin üzerindeki yapısal hegemonyasını gözlemlerken, ulusal kurtuluş için radikal reform projeleri formüle etmiştir. Kang, Konfüçyüsçü metinleri evrimsel bir bakışla yeniden yorumlamıştır. Batı modernitesi ve Meiji Japonyası'ndan seçici reformlar alarak anayasal monarşi temelli hibrit bir siyasi model önermiştir. Bu reformist vizyonun

epistemolojik çerçevesi, özellikle *Datong Shu* (Büyük Uyum Risalesi) adlı ütopyik eserinde ve anayasal temsiliyet mekanizmalarına dair teorik arayışlarında somutlaşmaktadır.

Çin entelektüel geleneğinde "datong" (大同) kavramı, antik dönemden itibaren merkezi epistemolojik bir kategori olarak varlığını sürdürmüştür. Terminolojik kökenleri Konfüçyüs klasiklerine dayanan bu kavram, tarihsel süreçte Taoist ve Budist düşünce ekolleriyle etkileşim içinde çok katmanlı bir anlam evreni kazanmıştır. Türkçeye “Büyük Birlik”, “Büyük Topluluk”, “Büyük Evrensellik”, “Büyük Benzerlik” veya “Büyük Uyum” şeklinde çevrilebilmektedir (Sarıkan, 2024: 25).

Konfüçyüsçülüğün Yeniden Yorumu: Datong Shu

20. yüzyılın başlarında, Çinli reformist Kang Youwei, “Datong shu” adlı eseriyle datong kavramına yenilikçi ve cesur bir yaklaşım kazandırmıştır. "Datong shu", "Büyük Topluluk" anlamını taşımakla birlikte, Çin'in toplumsal ve siyasi yapısında köklü bir dönüşüm önerisi sunmaktadır. Kang Youwei, datong'u yalnızca bir ideal olarak değil, aynı zamanda ulaşılması gereken somut bir hedef olarak görmüş ve toplumda eşitlik, adalet ve uyumun tüm bireyler için sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu sıra dışı yorum, geleneksel Çin düşüncesine derin bir etkiye bulunmuş ve datong kavramının anlamını önemli ölçüde genişletmiştir. Kang Youwei'nin bu eseri, Çin toplumunda ve entelektüel dünyada büyük bir değişim sürecinin başlangıcını simgelemiştir (Sarıkan, 2024: 25).

Kang Youwei'nin reformist düşüncelerinin temelinde, Konfüçyüsçülüğün yeniden yorumlanmasının yattığı söylenebilir. Geleneksel Konfüçyüsçülük, Çin toplumu için ahlaki ve toplumsal düzenin anahtarı olarak görülmüştür; ancak Kang, bu öğretilerin zamanın koşullarına uygun şekilde yeniden değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda, Kang'ın etkili eseri olan *Datong Shu* (Büyük Birlik Kitabı), onun felsefi düşüncelerini ve geleceğe dair vizyonunu ortaya koymuştur. Kang Youwei, Konfüçyüsçü düşüncelere alışılmışın dışında ve kapsamlı bir perspektif kazandırmaktadır.

“Şimdi devletlere, ailelere ve benliklere sahip olmak, her bireyin bir bencilik alanını sürdürmesine izin vermektir. Bu, Evrensel İlkeyi (gongli) tamamen ihlal eder ve ilerlemeyi engeller... Bu nedenle, güçlü ile zayıf arasında daha fazla mücadele kalmaması için yalnızca devletler kaldırılmamalı; aileler de ortadan kaldırılmalı, böylece (insanlar arasında) artık sevgi ve şefkat eşitsizliği yaşanmamalı ve son olarak bencilliğin kendisi sürülmeli, böylece mal ve hizmetler özel amaçlar için kullanılmayacaktı. ... Tek (gerçek yol) dünyayı herkes tarafından ortak paylaşmaktır (tianxia weigong) ...Ortak paylaşmak, her birine aynı şekilde davranmaktır. Yüksek ve düşük arasında ayrım yapılmamalı, zengin ve fakir arasında tutarsızlık olmamalı, insan ırklarında ayrım yapılmamalı, cinsiyetler arasında eşitsizlik olmamalıdır. Herkes eğitilmeli ve ortak mülkiyet desteklenmeli; hiçbiri özel mülkiyete bağlı olmamalıdır. ... Bu, Evrensel Barış Çağında hüküm süren Büyük Topluluğun (datong) yoludur” (Hsiao, 1976: 499).

Kang’ın eseri, on bölümden oluşmakta ve her bir bölüm kendi içinde alt bölümlere ayrılmaktadır. İlk bölüm, kitabın temel fikirlerini tanıtan bir giriş niteliğindedir ve “Dünyaya Giriş ve Evrensel İstirabı Görmek” başlığını taşır. Bu bölümdeki ilk alt başlık ise “İnsanların Şefkatli Doğaları Vardır”dır. Kang, Budist düşünceden etkilenerek, dünyadaki acıların evrensel bir olgu olduğunu ifade eder. İnsanların doğuştan şefkatli bir doğaya sahip olduğunu ve bu şefkatin evrensel acıları anlama ve paylaşma yeteneğini barındırdığını öne sürmektedir. Bu yaklaşımın, klasik Çin düşüncesinde Mencius tarafından dile getirilen görüşlerle paralellik taşıdığı görülmektedir.

“Mencius dedi ki: Bütün insanların başkalarının acılarını görmeye dayanamayan bir zihni vardır... Bütün insanların başkalarının acılarını görmeye dayanamayan bir zihne sahip olduğunu söylediğimde, benim anladığım şu şekilde açıklanabilir: Günümüzde bile, insanlar aniden kuyuya düşmek üzere olan bir çocuk görürlerse, istisnasız bir endişe ve sıkıntı hissi yaşayacaklardır. Çocuğun ebeveynlerinin iyilini kazabilecekleri bir zemin olarak değil, (öyle hissedecekler), ne komşuları ve dostlarını övmek isteyebilecekleri bir zemin olarak, ne de öyle

bir şeyin itibarını kazanmaktan. Bu durumda, insan için takdir duygusunun gerekli olduğunu algılayabiliriz...” (Sarıkan, 2024: 25; Thompson, 1958: 42-43).

Datong Shu, adını Konfüçyüs'ün *Büyük Öğreti* (Da Xue) adlı eserinde yer alan “datong” (büyük birlik) kavramından almıştır. Kang, bu kavramı ütöpik bir sosyo-politik paradigmayı teorize etmek için kullanır; bireysel eşitliğin ontolojik temelde tesis edildiği, çatışma dinamiklerinin tarihsel süreçte ortadan kalktığı ve ulus-devlet parametrelerinin aşıldığı küresel bir toplum vizyonu inşa eder. Ona göre insanlığın teleolojik bir evrim süreci, sosyo-politik organizasyonların ileri demokratikleşmesiyle ve kurumsal yapıların eşitliği savunan bir niteliğe bürünmesiyle mümkün hale gelecektir. Bu tarihsel ilerleme süreci çerçevesinde, geleneksel toplumsal hiyerarşilerin ve kolektif hafızayı biçimlendiren kültürel yapıların, akılcı ve modern değerlerle yer değiştirerek geleneksel olmayan bir düzene dönüşeceğini öne sürmektedir. Kang, aile ve devletin, Bilgeler tarafından insanlığın yararına olacak şekilde oluşturulduğunu ifade etmektedir. Ona göre, “Bilgeler, insan doğasının kaçınılmaz sınırlamalarını göz önünde bulundurarak ve zamanın koşullarına uyum sağlayarak, devletler, kabileler, yöneticiler, bakanlar ve yasalar oluşturmuşlardır. Bu çabaların temel amacı, insanların acı çekmesini engellemekten başka bir şey değildir.” Kang, toplumsal kurumların faydalarını ve meşruiyetlerini kabul ederken, bu yapıların zamanla değişen koşullara uyum sağlayamaması durumunda baskıcı ve zarar verici hale gelebileceğine de dikkat çekmiştir.

Kang, “*Bilgelerin yasaları belirlerken yaptığı şey, yalnızca kendi zamanlarının şartlarına ve geleneklerin kutsallığına uygun hareket etmektir. Ancak uzun süredir devam eden baskıcı kurumlar, bu koşullara bağlı olarak ahlaki açıdan doğru kabul edilmektedir. Bu nedenle, başlangıçta karşılıklı yardım ve koruma amacıyla oluşturulan yasalar, zamanla aşırı baskı ve eşitsizliklerle insanlara zarar vermeye başlar. Böyle bir durumda, mutluluk ve acıdan kaçınma hedefleri tamamen tersine dönmüş olur*” diyerek bu sürecin tehlikelerine işaret etmektedir. Bu soruna çözüm arayan Kang, yanıtı Konfüçyüs'ün “Üç Çağ” teorisinde bulmuştur. Ona göre,

“Düzensizlik döneminden geçerken dünya, sırasıyla Artan Barış ve Eşitlik Çağına ve ardından Tam Barış ve Eşitlik Çağına ilerleyecektir. Küçük Barış ve Mutluluk Döneminin ardından insanlık, Tek Bir Dünyaya doğru evrilecektir” (Thompson, 1958: 68-73).

Kang, *Datong Shu*'da aile, sınıf ve cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kalktığı, bireylerin özgürlük ve eşitlik temelinde bir araya geldiği bir toplum vizyonunu sunar. Aile bağlarını, özellikle ataerkil düzeni, bireylerin bağımsızlığını kısıtlayan bir yapı olarak eleştirmiştir. *“Ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte olmalarının Cennetimizin doğasında var olduğu ve onlardan vazgeçmenin doğal ilkelere aykırı olduğu söylenebilir. Ancak günümüzde Fransa, Amerika ve Avustralya’da birçok gayri meşru çocuk var. ...Erkekler ve kadınlar özgür olduktan sonra mutlaka birçok gayri meşru çocuk olacaktır”* (Thompson, 1958: 186). Ayrıca, kadınların toplumsal hayatta erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu durumu ise şu sözlerle açıklamaya çalışmıştır;

“Şimdi yapmam gereken bir şey var: geçmişin hesaplanamayan kadın şikâyetlerinin haykırmak. Şimdi büyük bir dileğim var: Kendi zamanımdaki sekiz yüz milyon kadını acı denizinde boğulmaktan kurtarmak. Şimdi büyük bir arzum var: Geleceğin hesaplanamaz, düşünülemez kadınlarına eşitlik, tam birlik ve bağımsızlık mutluluğu getirmek” (Thompson, 1958: 150). Bu bağlamda Kang’a göre, Konfüçyüsçülük, statik bir gelenek değil, toplumsal ilerlemeyi destekleyen dinamik bir düşünce sistemi olmalıdır.

Kang, *Datong Shu* eserinde toplumsal ayrışmayı, toplumdaki “dokuz sınır”dan biri olarak ele almıştır. Eşitlik ve karşılıklı saygı temelinde şekillenen ütöpik bir toplum modeli olan *Datong*'a (大同) erişim için uyum ve birlik ilkelerinin merkezi rolüne işaret etmektedir. Marx ise burjuvazi ve proletarya arasındaki çatışmayı toplumun temel bölünmesi olarak görür ve bu sınıf mücadelesinin tarihsel değişimin yanı sıra nihayetinde komünist bir toplumun inşasının merkezinde yer aldığını savunur. Kang Youwei, *Datong* idealine ulaşma sürecinin ahlaki-kültürel gelişim, eğitim reformları ve bireysel bilinçlenmeyle mümkün olacağını

savunarak barışçıl bir dönüşümü öngörür. Buna karşılık Marx, kapitalist sistemin çöküşünü ve komünizmin inşasını, işçi sınıfının devrimci mücadelesiyle gerçekleşecek radikal bir kopuş olarak teorize eder. Marx'a göre toplumsal dönüşüm, sınıf çatışması olmaksızın imkânsızdır ve bu süreç şiddet içeren bir devrim gerektirir. Kang, Datong hedefine ulaşmada bilge liderlik ve insancıl yönetim anlayışını temel alır; ulusal sınırların kalktığı evrensel bir devlet modelinin uyum ve ilerlemeyi sağlayacağını iddia eder. Ona göre hükümetler, eğitim, ahlaki değerler ve sosyal adaleti merkeze alan politikalar üretmelidir. Marx ise komünist toplumda sınıfsız yapının devleti gereksiz kılacağını, zira devletin sınıf baskısının bir aracı olduğunu ve sınıflar ortadan kalkınca kendiliğinden yok olacağını savunur.

Kang'ın idealize ettiği Datong toplumu, sosyal uyum, eşitlik ve karşılıklı saygı temelinde örgütlenmiş, barış içinde yaşayan ve refah düzeyi yüksek bir topluluk olarak betimlenir. Bu ütopya, toplumun ahlaki olgunluğa ve kültürel bütünleşmeye ulaşmasını amaçlar. Marx'ın komünist ütopyası ise sınıfsız, üretim araçlarının ortak mülkiyete dayandığı, servetin ihtiyaç temelli dağıtıldığı ve özel mülkiyetin tamamen kaldırıldığı bir model öngörür. Her iki düşünürün eserleri Kang'ın *Datong Shu*'su ve Marx'ın *Komünist Manifesto*'su toplumsal eşitsizlik sorununu merkeze alsa da çözüm önerileri ve devletin rolüne ilişkin yaklaşımları ideolojik olarak birbirinden ayrışır (Sarıkan, 2024: 33-34).

Bu eser, sadece bir felsefi metin değil, aynı zamanda Kang'ın reform önerilerinin ideolojik temelini oluşturan bir manifestodur. *Datong Shu* hem geleneksel Çin düşüncesine hem de Batı'dan alınan modern fikirlerin harmanlandığı bir yapıya sahiptir. Kang'ın bu eseri, onun Konfüçyüsçülüğü modern değerlerle uyumlu hale getirme çabalarını açıkça göstermektedir.

Aynı zamanda Kang Youwei'in Osmanlı İmparatorluğu'na olan ilgisi, onun reformcu perspektifini anlamak için önemli bir bağlam sunar. Bu ilgi, Osmanlı'nın modernleşme çabalarından ve Batı ile rekabet edebilme kapasitesinden etkilenmiştir. Henüz Çin'de bulunduğu yıllarda, Osmanlı hakkında edindiği bilgiler, onun zihninde belirgin bir Osmanlı

imgesi oluşturmıştır. Özellikle Japonca ve Batı dillerinden yapılan çeviriler ve yabancı gazeteler aracılığıyla Osmanlı'nın Asya kökenli bir imparatorluk olmasına rağmen Batılı güçlere karşı direnebilme kapasitesine dikkat çekmiştir. Kang Youwei, Osmanlı'nın modernleşme sürecine dair bilgilerini kendi reform önerilerine eklemiş olsa da Osmanlı reformlarının onun için tam bir model oluşturup oluşturmadığı tartışmalıdır. Osmanlı ile ilgili değerlendirmeleri, daha çok yenilik hareketlerinin biçim ve içeriklerinden ziyade bu reformların iktidar mücadeleleri üzerindeki etkilerini vurgulayan kısa ve genel çıkarımlarla sınırlıdır. Dolayısıyla, Osmanlı'nın Kang Youwei'in reformcu fikirlerinde bir referans noktası oluşturduğu söylenebilir, ancak bu, sistematik bir model olarak görülmemelidir. Kang Youwei, Osmanlı İmparatorluğu'nu geleneksel kimliğini koruyan, ancak Batı etkisiyle modernleşme çabaları gösteren bir devlet olarak değerlendirirken, bu deneyimden kendi ülkesine yönelik dersler çıkarmaya çalışmıştır. Onun reform görüşleri ve Osmanlı'ya bakışı, iki toplum arasındaki benzerliklere dayalı tarihsel bir perspektifi de beraberinde getirmiştir. (Kırilen, 2013, s. 136-140). Kang ayrıca Osmanlı için olumsuz görüşlerini şu şekilde eserinde anlatmıştır; *“Türkler Avrupa’da, Almanya ve Fransa’dan iki günlük araç yolculuğu ve Avusturya’dan birkaç yüz kilometre uzakta yer almaktadır. Ne var ki son iki yüz yılda Avrupa ve Batılı ülkeler son sürat ilerlemiş ve medeniyetlerini çok güçlü hâle getirmiştir. Biz Doğu Asya ülkeleri on binlerce kilometre uzaktayız. Çok uzakta olmamıza rağmen de gelişmeyi düşünüyoruz. (Batılılarla) yakın komşu olmalarına rağmen Türkler ’in, derin bir uykuda, yok olmaya meyilli biçimde yerlerinde sayıyor olmaları olacak bir durum değil midir? Müslümanlık tarafından baskılanmış bile olsalar bu derece karanlıkta olmalar düşündürücüdür”* (Kang, 2006c: 438).

Meiji Japonya ve Batı’dan Etkilenen Reform Önerileri

Kang Youwei, reformist düşüncelerini geliştirirken Meiji Japonya’dan ve Batı’dan büyük ölçüde etkilenmiştir. Meiji Japonya’nın hızlı modernleşme süreci, Kang için hem bir ilham kaynağı hem de Çin’in potansiyel geleceği için bir model olmuştur. Japonya, 1868 yılında

başlayan Meiji Restorasyonu ile feodal düzenini kaldırmış, Batı'dan bilimsel ve teknolojik yenilikleri ithal etmiştir ve bu bağlamda modern bir ulus-devlet kurma yolunda önemli adımlar atmıştır. Kang, Japonya'nın bu başarısını incelemiş ve Çin'in de benzer bir yola girmesi gerektiğini savunmuştur (Sarıkan, 2024: 38).

Kang'ın reform önerileri arasında eğitim, bürokrasi, ekonomi ve askerî sistemin modernizasyonu yer almıştır. Ona göre, Çin'in Batı'ya karşı direnç gösterebilmesi ve modern bir ulus-devlet olabilmesi için bu alanlarda köklü değişiklikler yapması gerekiyordu. Eğitim alanında, geleneksel Konfüçyüsçü eğitimin yanında Batı tarzı bilim ve teknoloji eğitiminin de müfredata dahil edilmesini savunmuştur. Bu, Çin'in modern bilime olan ilgisini artıracak ve Batı ile rekabet edebilecek bir nesil yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır (Hsiao, 1976: 480; Thompson, 1958: 27).

Kang, ekonomik reformların Çin'in modernleşme sürecinde hayati bir rol oynadığına inanmıştır ve bu alanda bir dönüşüm yaşanmadığı takdirde ülkesinin büyük zorluklarla karşılaşacağını düşünmüştür. 1888 yılında imparatora sunduğu dilekçede, paranın standart bir sisteme oturtulması gerektiğini vurgulamış, ekonomik reform konusundaki fikirlerini 1895 tarihli dilekçesinde daha ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. Bu dilekçeye göre, ülkenin zenginleşmesinin altı temel unsuru bulunuyordu; İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması, demiryolları, buharlı gemiler, madencilik, standart bir para birimi ve posta hizmetleri gibi unsurlar yer almaktaydı. Ayrıca, Kang, halkın ekonomik durumunun iyileştirilmesi için tarım, sanayi, ticaret ve yoksullara yardım gibi konulara da önem verilmesi gerektiğini savunmuştur (Kang, 2007a: 173-174).

Kang, aynı zamanda ekonomik reformlar konusunda ise sanayileşmenin önemini vurgulamıştır. Japonya'nın sanayi devrimini yakalaması, Kang'ın Çin için benimsediği bir örnek olmuştur. Tarıma dayalı ekonomiden sanayiye dayalı bir ekonomiye geçişin, Çin'in ekonomik bağımsızlığını kazanmasında kritik bir rol oynayacağını belirtmiştir. Ayrıca, serbest

ticaretin teşvik edilmesi ve yabancı sermayenin dikkatli bir şekilde Çin'e entegre edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Askerî reformlar ise Kang'ın reform önerilerinin bir diğer önemli ayağını oluşturmuştur. Çin, 19. yüzyılın sonlarında Batı ve Japonya karşısında askerî yenilgiler yaşamış ve bu durum, Qing Hanedanlığının otoritesini ciddi şekilde sarsmıştır. Kang, bu yenilgilerin nedenlerini analiz etmiş ve Çin'in modern bir askerî güce sahip olması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda, Batılı askerî teknolojilerin ithal edilmesi ve orduya disiplinli bir modernleşme programının uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Kang bu durumu şu şekilde dile getirmiştir;

“Askerî eğitim meselesi, genel güvenlik ve tehlike ile doğrudan ilgilidir. Huzur içindeyken güçlü olmak, savaş durumunda zafer kazanmak için, eğitilmiş, bilgili, cesur ve sadık kişilere ihtiyaç vardır. Yeni kurulan kara ordusunun eğitimi konusunda, seçkin liderlerin seçilmesi, disiplinin sıkı tutulması, ödüllerin ve cezaların adaletle uygulanması, komutların ciddiyetle verilmesi önemlidir. Bu sayede askerler, her gün eğitim alır, her gün incelenir ve sürekli olarak hazır bulunurlar. Ayrıca, boş zamanlarında savaş taktikleri, silah kullanımı ve vatanseverlikle ilgili teşvik edici şarkılar gibi konular üzerinde çalışırlar” (Kang, 2007a: 31).

Monarşik Anayasal Düzen Önerisi

Kang Youwei'nin reformist düşüncelerinin bir diğer önemli yönü, anayasal bir monarşi sistemini savunması olmuştur. 1898 yılında gerçekleşen *Yüz Gün Reformları*, Kang'ın bu vizyonunu uygulamaya koyma çabalarının bir örneğidir. Bu dönemde, Kang, İmparator Guangxu'yu reformları desteklemesi için ikna etmiş ve Qing Hanedanlığı'nın modern bir anayasal monarşiye dönüşmesi gerektiğini savunmuştur (Wang, 2014: 221; Grasso vd, 1997: 66; Fairbank ve Goldman, 2005: 269).

Kang, anayasal monarşinin hem geleneksel Konfüçyüsçü değerlerle uyumlu hem de Batılı siyasal sistemlerle karşılaştırıldığında daha az radikal bir çözüm olduğuna inanmıştır. Ona göre, Çin halkı, tamamen Batılı bir demokrasiye hazır değildi ve böyle bir değişim, toplumda büyük

bir kaosa neden olabilirdi. Bu nedenle, mevcut monarşik düzenin anayasal bir çerçeveye oturtulması hem istikrarı koruyacak hem de modernleşme sürecini hızlandıracağını belirtmiştir (Chang, 2013: 139).

Kang'ın önerdiği anayasal düzen, halkın temsiline ve yönetime katılımını amaçlamaktaydı. İmparatorun yetkilerinin sınırlanması ve yasama organlarının kurulması, bu düzenin temel unsurlarını oluşturmaktaydı. Ayrıca, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve bürokrasinin reforme edilmesi, Kang'ın anayasal düzen önerilerinin bir diğer önemli unsurlarını meydana getirmiştir (Chang, 2013, s. 165; Sui, 2013, s.248; Xu,2012). Ancak, bu reform önerileri, muhafazakâr kesimlerin ve saray içindeki çıkar gruplarının direnciyle karşılaşmıştır. *Yüz Gün Reformları* kısa sürede sona ermiş ve Kang, başarısızlıkla sonuçlanan bu süreç sonrasında sürgüne gitmek zorunda kalmıştır. Yine de Kang'ın anayasal monarşi fikri, daha sonraki yıllarda Çin'in modernleşme çabaları üzerinde derin bir etki bırakmıştır.

1898 YÜZ GÜN REFORMLARI VE KANG YOUWEİ'NİN ROLÜ

Reformların Bağlamı ve Amacı

1898 Yüz Gün Reformları, Qing Hanedanlığı'nın çöküş sürecine yakından tanıklık eden bir dizi modernleşme çabası olmuştur. Bu reformlar, Çin'in Batı güçleri karşısında art arda yenilgilere uğramasının sonucunda ülkeyi modernleştirme ve Batı ile rekabet edebilir bir seviyeye getirme amacı taşımıştır. Reformların arkasındaki itici güçlerden biri, 19. yüzyılın sonlarında Çin'in içinde bulunduğu derin kriz olmuştur. *Birinci ve İkinci Afyon Savaşları* (1839-42, 1856-60), *Taiping Ayaklanması* (1850-64) ve *Sino-Japon Savaşı* (1894-95) gibi olaylar, Qing Hanedanlığı'nın zayıflığını gözler önüne sermiştir (Kırilen, 2013: 122). Özellikle, 1895'te Japonya'ya karşı alınan ağır yenilgi, Çin'in modernleşme gerekliliğini daha da açık bir şekilde ortaya koymuştur. Liang Qichao bu durum için şunları söylemiştir: "*Ülkemizin dört bin yılı aşkın süredir büyük rüyasının uyanışı, aslında Çin-Japonya Savaşı'ndaki yenilgiden sonra*

başladı" (Xie:2002: 54). Bu dönemde Japonya, Meiji Restorasyonu sayesinde büyük bir sıçrama yaparak Asya'nın yükselen gücü haline gelmiştir. Çin ise hâlâ geleneksel yapılarla modernleşme arasında sıkışmış bir durumdaydı.

Yüz Gün Reformları, bu bağlamda, modernleşmeyi hızlandırarak Çin'i yeniden güçlendirme amacı taşımıştır. Bu reformların liderliğini İmparator Guangxu üstlenmiş, ancak bu süreçte asıl entelektüel ve ideolojik rehberliği Kang Youwei sağlamıştır. Reformların temel hedefleri arasında eğitim, ekonomi, ordu, bürokrasi ve sosyal yapının modernleştirilmesi yer almıştır. Reformlar, Çin'in hem iç hem de dış tehditlere karşı daha dirençli bir hale gelmesini amaçlamıştır.

Kang Youwei'nin Reform Önerilerinin Ana Hatları

Kang Youwei, Yüz Gün Reformları'nın ideolojik mimarı olarak kabul edilir. Onun reformist düşünceleri, geleneksel Konfüçyüsçülüğü modern bir çerçeveye oturtma ve Batı ile Japonya'dan alınan dersleri Çin'e uyarlama çabalarına dayanmıştır. Kang, reform önerilerini İmparator Guangxu'ya sundu ve bu öneriler, reform programının temelini oluşturmuştur. Kang, eğitim sisteminin modernleşmesini, reformların en kritik unsurlarından biri olarak görüyordu. Geleneksel Konfüçyüsçü sınav sistemi, ezberci yapısı ve modern bilimlerden uzak olması nedeniyle, Batı ve Japonya ile rekabet etme noktasında yetersiz kalıyordu. Kang, bu nedenle sınav sisteminin modernleştirilmesini ve müfredata Batı bilim ve teknolojisinin dahil edilmesini önerdi (Jiang, 1991:42). Ayrıca, yeni üniversitelerin kurulmasını ve yurtdışına öğrenci gönderilmesini teşvik etti. Bu öneriler doğrultusunda, Pekin'deki *İmparatorluk Üniversitesi* (günümüzde Pekin Üniversitesi) reformların bir parçası olarak kurulmuştur. Kang yapmış olduğu ekonomik reform önerileriyle, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişi hızlandırmayı hedeflemiştir. Çin'in ekonomisini modernize etmeye çalışan Kang Batı tarzı bir banka sisteminin kurulmasını, altyapı yatırımları ve sanayi teşviklerinin artırılmasını önermiştir. Demiryollarının yapımı ve modern fabrikaların kurulması, ekonomik reformların

önemli unsurları arasında yer almıştır. Kang, yabancı sermayeyi dikkatli bir şekilde kullanarak Çin'in ekonomik bağımsızlığını koruyabileceğini savunmuştur. Bunu da şu sözlerle vurgulamıştır;

“Bizim gümüş paralarımızın şekli itibariyle tutulması zor ve taşınması zordur, bölünmüşlerdir ve her biri aynı değildir, ayrıca aşınma, hasarlıdır. Farklı ağırlık ve değerlerde birçok türü vardır, kar ve kayıplar çoktur. Ancak, (Batıların parasının) ağırlıkları sabittir, şekilleri kolayca tutulabilir, insanlar için uygundur, bu nedenle dolaşımı kolaydır. Batı ülkeleri kendi ülkelerinin gümüşünü kullanır, Ruslar ruble kullanır, Almanlar mark kullanır, Avusturyalılar florin kullanır, İngilizler pound kullanır, yabancı gümüş paraları kabul edilmez. Biz kendi gümüş pullarımızı basmalıyız (Kang, 2007a:38).

Kang, Çin'in askerî gücünün modernize edilmesi gerektiğini de vurgulamıştır. Bu bağlamda, modern silahların ithal edilmesini ve Batı tarzı askerî eğitimin uygulanmasını önermiştir. Japonya'nın Meiji Restorasyonu'nda uyguladığı askerî reformlar, Kang için önemli bir model oluşturdu. Ayrıca, donanmanın güçlendirilmesi ve merkezi bir askerî yönetim sisteminin oluşturulması, Kang'ın askerî reform önerilerinin diğer önemli unsurlarını oluşturuyordu.

“Benim düşünceme göre, Japonya ile dilimiz aynıdır. Japonya'da reformlar henüz 30 yıldır devam ediyor ve Avrupa ve Amerika'nın politikası, edebiyatı, askeri donanımı ve yeni bilgileri hakkında iyi kitapları var. Ancak Japonya'nın teknolojisi eksik, Avrupa ve Amerika kadar iyi değildir. Japon kitaplarını çevirmek, Avrupa ve Amerika'dan çevirmek daha zor değil. Bu yüzden Pekin'de bir tercüme dairesi kurmak istiyorum. Uzmanları seçip onları yurtdışına göndermek, Japon kitaplarını seçmek için öncelik vermek, bölümleri ayırmak ve tercüme etmek için programlar yapmak, birkaç yıl sonra, çoğu Japon kitabı tercüme etmek istiyorum” (Kang, 2007b: 67-68). Aynı zamanda Kang Batı'nın askeri gücü ve teknolojik anlamda geliştiğinden de bahsetmiştir;

“Prusya'nın küçük bir ülke olarak Fransa'yı yendiği zamandan itibaren, ülkeler ordularını güçlendirdiler. atlı birlikler, piyadeler, topçular, mühendisler, sağlık birimleri gibi birçok bölüme ayrılmışlar; askerlerin hepsi okullarda eğitiliyor, okuma yazma, matematik ve harita okuma biliyorlar; askerleri öğrenciler gibi övülüyor, halkı tarafından saygı duyuluyorlar; vatanseverlik duygularını küçük yaşlardan itibaren öğreniyorlar ve özenle yetiştiriliyorlar; askerleri dağlarda tırmanır, nehirleri geçer, pusularla başa çıkar, yaralanmaya karşı hazırlıklıdır; askeri tatbikatlar gerçek savaş gibi, gece yarısı binlerce kilometre yol alırlar, hükümdar gecenin ortasında gelir, komutanlar okullara gönderilir”(Kang, 2007b: 328).

Kang, Qing Hanedanlığı'nın zayıflığının temel nedenlerinden birinin yolsuzluk ve bürokrasideki verimsizlik olduğuna inanıyordu. Bu sorunu çözmek için, bürokrasinin modern bir yapıya dönüştürülmesini ve liyakat esasına dayalı bir yönetim sisteminin kurulmasını önermiştir. Ayrıca, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve halkın yönetime katılımının artırılması gerektiğini savunmuştur.

“Eyaletlerdeki yönetim, askeri, cezai, mali, vergi, eğitim ve sosyal yardımları tek bir kişiye yükler. Bir hırsızlık olayı, bir hapis cezası hatası, bir kurşuluk para kullanımı ve bunların hepsi son derece ağır şekilde cezalandırılır. Ancak bu kişi seçilirken son derece dikkatsiz davranılır, maaşlar son derece düşüktür, adeta birkaç yüz altına halka hizmet edilir. Alt düzeyde ne bir vali ne de bir belediye başkanı bulunur, aynı zamanda üst düzeyde ne de devlet adamları veya eğitimciler vardır. Bu durumda halkın eğitim ve bakımını kim sağlayabilir? Bu nedenle eyaletlerde belgeler düzenlenirken kanunlar çiğnenir, yolsuzluklar yapılır. Diğer bakanlıklarda yetenekli insanlar seçilse bile hala rüşvet alınır. Yetkililer, yasaları uygularken halkı göz önünde bulundurmazlar”, (Kang, 2007d:183). *“... valilere kendi reformlarını yapma özgürlüğü tanınmalıdır. Başkentin içişleri merkezi, vilayetlerin yönetim merkezi haline gelmelidir. Yöneticilerin değişimi ve reformun hızı artmalıdır. Hükümetin reformlarına destek vermeliler. Her vilayette, yerel koşullara göre değişen politikalar uygulamalıdır, bazen birlikte*

çalışmalılar, bazen bağımsız hareket etmeliler, yeni yasaları kullanmalılar ve uygulamalılar”

(Kang, 2007b: 6). Kang, Çin'deki toplumsal yapının modernleşmesini teşvik etmek için kadınların eğitim almasını ve toplumsal hayatta daha aktif roller üstlenmesini önermiş, ayrıca, işçi haklarının korunması ve köylülerin yaşam standartlarının yükseltilmesi gibi sosyal reformları da gündemine almıştır. Kang, hukuk sisteminin modernleştirilmesini ve Batı hukuk modellerinin incelenerek Çin'e uyarlanmasını savunmuştur.

Reformların Başarısızlık Nedenleri

1898 Yüz Gün Reformları, Kang Youwei ve İmparator Guangxu'nun tüm çabalarına rağmen, büyük ölçüde başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Reformların başarısız olmasının birden fazla nedeni bulunmaktadır bu nedenler şunlardır;

Reformların başarısızlığındaki en büyük etken, Qing Hanedanlığı'nın muhafazakâr kanadının ve özellikle İmparatoriçe Cixi'nin direnişi olmuştur. Cixi, reformların Çin'in geleneksel düzenini tehdit ettiğini düşünüyor ve Kang'ın önerilerini radikal ve tehlikeli buluyordu. Reformlar ise 103 gün sürmüştür reformların ardından, Cixi bir saray darbesiyle İmparator Guangxu'yu görevden alarak reform sürecini sonlandırdı. Reformlar, kapsamlı ve derin değişiklikler öngörmesine rağmen, çok kısa bir süre içinde uygulanmaya çalışılmıştır. Çin'in geniş ve karmaşık yapısında bu kadar hızlı bir değişim, büyük bir direnişe yol açmıştır. Reformların halka ve yerel yöneticilere yeterince anlatılamaması, onların reformlara destek vermesini engellemiştir. Kang ve Guangxu, reformların uygulanmasında halkın katılımını ve desteğini sağlayacak mekanizmalar geliştirememiştir. Reformlar, büyük ölçüde üst düzey bürokratların kararlarına dayandığı için halk nezdinde yeterince benimsenememiştir. Ayrıca, köylülerin ve işçilerin yaşam standartlarını iyileştirecek somut adımların atılmaması, reformların tabandan destek görmesini engellemiştir. Çin'in içinde bulunduğu uluslararası koşullar, reformların uygulanmasını zorlaştırmıştır. Batılı güçler ve Japonya, reform sürecini dikkatle izlemiş ve Çin'in yeniden güçlenmesini istememiştir. Bu nedenle, reformların başarısız

olması, Batılı güçlerin çıkarlarına uygun bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Reformların başarısız olmasının bir diğer nedeni, reform hareketinin liderlik eksiklikleriydi. Kang Youwei, entelektüel bir lider olarak reformları savunsa da politik becerileri ve Qing Hanedanlığı içindeki güç dengelerini yönetme kapasitesi sınırlıydı. İmparator Guangxu ise, reformları desteklemesine rağmen, Cixi'nin karşısında etkisiz kalmıştır (Ichiko, 2008: 11).

1898 Yüz Gün Reformları, Kang Youwei'nin reformist düşüncelerinin ve modernleşme vizyonunun hayata geçirilmesi için önemli bir girişim olmuştur. Ancak, muhafazakâr direniş, reformların hızla uygulanmaya çalışılması, halk desteğinin eksikliği ve uluslararası koşullar nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yine de bu reformlar, Çin'in modernleşme sürecinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir ve sonraki reform hareketlerine ilham kaynağı olmuştur. Kang Youwei'nin vizyonu ve Yüz Gün Reformları, Çin'in modernleşme çabalarının tarihindeki kritik bir adım olarak tarihteki yerini korumaktadır.

KANG YOUWEI'NİN SÜRGÜN YILLARI VE KÜRESEL ETKİLERİ

Sürgün Hayatı ve Yurt Dışında Gerçekleştirdiği Faaliyetler

1898 Yüz Gün Reformları'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, Kang Youwei için siyasi ve kişisel açıdan oldukça zorlu bir dönem başlamıştır. Kang'ın reform hareketinin öncü figürü olarak öne çıkması, Qing Hanedanlığı bünyesindeki muhafazakârların dikkatini çekmiş ve onu bu grupların hedefi haline getirmiştir. İmparatoriçe Cixi'nin gerçekleştirdiği saray darbesi, reform sürecini ani bir şekilde sonlandırmış ve İmparator Guangxu'nun siyasi otoritesini fiilen ortadan kaldırmıştır. Bu gelişmeler, Kang Youwei'nin konumunu büyük ölçüde tehlikeye atmıştır. Cixi'nin artan baskıları ve siyasi takibatı, Kang'ın Çin'de kalmasını imkânsız hale getirmiş ve onu uzun yıllar sürecek bir sürgün hayatına mecbur bırakmıştır.

1898'den itibaren Kang Youwei, hayatının büyük bir kısmını yurtdışında sürgünde geçirmiştir. Bu dönemde, Kang yalnızca hayatta kalmak için değil, aynı zamanda reformist

ideallerini yaymak ve Qing Hanedanlığı'nın modernleşme yolundaki eksikliklerini gidermek için çaba harcamıştır. Kang'ın sürgün yılları boyunca ziyaret ettiği ülkeler arasında Japonya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Hindistan, Avrupa ülkeleri, Güneydoğu Asya ve Osmanlı İmparatorluğu bulunmaktadır. Kang bu süreçte, küresel bir entelektüel ve politik figür haline gelmiştir (Kang, 1995: 536).

Kang Youwei'nin sürgündeki ilk durağı Japonya olmuştur. Meiji Restorasyonu'nun başarısıyla dikkat çeken Japonya, Kang için önemli bir öğrenme ve ilham kaynağıydı. Japonya'daki reformist atmosfer, Kang'ın düşüncelerini derinleştirmesine yardımcı olmuş ve burada sürgünde olan diğer Çinli reformistlerle buluşarak, Qing Hanedanlığı'nın yeniden yapılandırılması için fikir alışverişinde bulunmuştur. Kang, Japon entelektüelleriyle yakın ilişkiler kurmuş ve Japonya'nın modernleşme deneyimlerini Çin için bir model olarak görmüştür.

Kang, sürgün yıllarında Güneydoğu Asya'daki Çin diasporasıyla güçlü bağlar kurmuş bu bağlamda Singapur, Malezya ve diğer bölgelerdeki Çinli topluluklarla bir araya gelerek reformist fikirlerini yaymaya çalışmıştır. Bu topluluklar, Qing Hanedanlığı'nın modernleşmesi için potansiyel bir destek kaynağı olarak görülüyordu. Kang, bu bölgelerdeki zengin iş insanlarından maddi destek alarak reformist hareketlerini finanse etmiştir. Ayrıca, bu topluluklarla yaptığı görüşmelerde Çin'in Batı emperyalizmine karşı direnişinin önemini vurgulamıştır (Hsiao, 1976: 198).

Kang Youwei, Batı dünyasında da seyahatlerde bulunmuş ve Avrupa ile Amerika Birleşik Devletleri'nde modernleşme ve reform konularında dersler vermiştir. Özellikle, Batı demokrasisi, sanayi devrimi ve bilimsel gelişmelerin Çin için nasıl uyarlanabileceği konusunda araştırmalarda bulunmuştur. Kang, bu geziler sırasında Çin'in geri kalmışlığını Batı teknolojisi ve yönetim sistemleriyle kıyaslayarak, Çin'in modernleşme çabalarının hızlandırılması gerektiğini savunmuştur. Kang Batı'daki faaliyetleri sırasında, uluslararası toplumun dikkatini

Çin'in durumu ve modernleşme ihtiyacına çekmeye çalışmıştır. Avrupa'da çeşitli entelektüel çevrelere dahil olan Kang, Konfüçyüsçülüğün evrensel değerlerini ve reformist bir yaklaşımla nasıl yeniden yorumlanabileceğini tartıştı.

Kang Youwei'in "Türkiye Seyahatnamesi," Osmanlı İmparatorluğu hakkındaki gözlemlerini ve değerlendirmelerini içeren önemli bir eserdir. Bu metin, onun İstanbul'a gerçekleştirdiği ziyaret sırasında edindiği izlenimlere dayanır ve Osmanlı modernleşme süreci ile ilgili detaylı bilgiler sunar.

“Türk başkentindeki kirlilik ve tahribat, Avrupa'nın hiçbir yerinde bulunmayan bir şey. Çünkü ev sahipleri her gün evlerini temizlerken, çöpleri sokaklara atarlar, bu yüzden kirli bir ortam oluşur. Türk başkentindeki insanlar genellikle köpekleri beslerler ve sokaklarda yabani köpekler bulunur, evcil olmayanlar, devlet insanların onları öldürmesini ya da üzerlerinden geçmesini yasaklar. Arabalar ve yayalar ilerlerken, köpekler yolda yatarlar, araba sürücülere onlardan kaçınmak zorunda kalır, bu çok zorlayıcıdır. Köpeklerin hiçbir işi yok, gün boyunca tembelce yatarlar, çöp ve pislikleri yemek için bir araya gelirler, bu yüzden sokaklar pislikle dolu olur ve yollar tıkanır. İnsanlar yürürken bazen dilencilerin yanından geçerler, dilenciler otururlar veya yatarlar, manzara pek de hoş değildir, bu kirli bir ortam yaratır. Evlerin pencereleri birbirine bakar, eski ve bakımsızdırlar, yıpranmış ve harabe olmuş, çatılar çökmüş, kiremitler uçmuştur. Yollar taşlarla doludur ve yıllardır düzeltilmemiştir, bu nedenle birçok çukur vardır. Taşlı yolların üzerinde hiçbir taş yoksa hava açıksa gözleri kör eden kum fırtınaları olur, yağmur yağarsa çamur sıçrar. Daha da kötüsü, dönüş yolunda, çöp yığınlarında, uzun süreler boyunca çürümüş ve kokmuş, bu yüzden çevre çok kirli olur. Buraya geldiğimde her gün burnumu kapayarak geçerim, büyük bir utanç duyarım. Çünkü tam on yıl önce Pekin'le aynıydı” (Kang, 1995: 538).

Seyahatname, özellikle Çin halkının Osmanlı'ya dair algısının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu eser, Çin'in modernleşme çabaları bağlamında Osmanlı'yı bir inceleme

konusu yaparken, iki ülkenin karşı karşıya olduğu benzer sorunlara dikkat çekmektedir. Kang Youwei, Osmanlı'nın reform çabalarını ve bu süreçte yaşanan güçlükleri tarafsız bir şekilde aktarırken, aynı zamanda iki ülkenin kültürel ve siyasi kader ortaklığına vurgu yapmıştır. Onun eserinde, Osmanlı ve Çin arasındaki kültürel paralelliklerin altı çizilirken, Batılı güçlere karşı mücadelede benzerlikler de ön plana çıkarılmıştır. Seyahatname hem tarihi hem de kültürel bir kaynak olarak değer taşımaktadır. Bu metin aracılığıyla Kang Youwei, Osmanlı'nın modernleşme yolculuğuna bir ayna tutarken, kendi reform düşüncelerini de dolaylı olarak destekleyen bir bağlam yaratmıştır. Böylelikle, eser, Çin'in dış dünyaya bakış açısını zenginleştiren ve Osmanlı algısına katkıda bulunan bir yazılı belge haline gelmiştir. (Kırilen, 2013, s. 140-145).

Uluslararası İlişkiler ve Reformların Devamı için Çabaları

Kang Youwei, sürgün yılları boyunca reform hareketini canlı tutmak ve Qing Hanedanlığı'nın modernleşmesini sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Bu süreçte, uluslararası ilişkileri güçlendirmeyi ve Qing yönetimine dış destek sağlamayı temel hedef olarak belirlemiştir. 1860'ların başlarından itibaren, Batı'nın endüstriyel üretimi, teknolojik ilerlemeleri ve askeri ekipmanları Çin için önem kazanmaya başlamıştır. Bu süreçte, Batı'dan gemi ve ateşli silah alımı, modern askeri sanayinin inşası ve askeri personelin eğitimi gibi konular öncelik kazanmıştır. İmparator Tongzhi'nin liderliğinde Çin, ilk kez kendini sorgulayıp kapsamlı bir dönüşüm sürecine girmiştir. "Kalkınma Hareketi" olarak bilinen bu dönem, Çin'in eğitim, askeri ve siyasi alanlarda Batı'yı örnek alarak reform yapmaya başladığı bir süreçtir. Bu reform hareketi, eyalet valileri Li Hongzhang (李鴻章 1823-1901), Zeng Guofan (曾國藩 1811-1872), Zhang Zhidong (張之洞 1837-1901) ve Zuo Zongtang (左宗棠 1812-1885) gibi önemli liderlerin önderliğinde yürütülmüştür. Bu isimler, çeşitli reformları hayata geçirerek Çin'in modernleşmesinde ve geleceğinin şekillenmesinde kalıcı etkiler bırakmıştır (Sarıkan, 2024: 36). Özellikle Japonya, Amerika ve Avrupa'daki hükümetlere ve entelektüellere

çağrılarda bulunarak, Çin'in modernleşme çabalarına yardım etmeleri için girişimlerde bulunmuştur. Kang, Batılı güçlerin Çin'i bölme girişimlerine karşı bir savunma mekanizması oluşturmayı hedeflemiş ve uluslararası dayanışmayı teşvik etmeye çalışmıştır.

Sürgün yılları, Kang Youwei'nin liderliği altında reformist hareketin uluslararası boyut kazandığı bir dönem olmuştur. Kang, Qing Hanedanlığı'na muhalif grupları bir araya getirerek reform hareketini ulusal sınırların ötesine taşımayı başarmıştır. Bu çerçevede yurt dışında kurduğu organizasyonlar ve diasporadan sağladığı destek, reformist hareketin devamlılığını sağlamış ve bu hareketin küresel bir niteliğe bürünmesine katkıda bulunmuştur. Kang ayrıca sürgün döneminde, en önemli eserlerinden biri olan Datong Shu (Büyük Birlik Kitabı) üzerinde çalışmalarını sürdürmüştür. Bu eser, onun evrensel barış, eşitlik ve insan hakları konusundaki görüşlerini içermekte olup, sadece Çin'in değil tüm dünyanın daha adil ve eşit bir topluma ulaşması gerektiğini savunmaktadır. Datong Shu, Kang'ın reformist ideallerine evrensel bir boyut kazandırmış ve düşüncelerinin uluslararası alanda tartışılmasını sağlamıştır (Hsiao, 1976: 480-481; Thompson, 1958 :27-28).

Kang Youwei, sürgün yıllarında Çin diasporasının gücünü de etkili bir şekilde kullanmıştır. Güneydoğu Asya, Amerika ve Avrupa'daki Çinli topluluklarla güçlü bağlar kurmuş, bu toplulukların maddi ve entelektüel katkılarını reform hareketinin finansmanında ve yayılmasında önemli bir kaynak olarak değerlendirmiştir. Diasporadan elde edilen destek, reformist hareketin sürekliliği ve etkisi açısından kritik bir rol oynamıştır. Ayrıca Kang, Qing Hanedanlığı'nın zayıflaması durumunda Çin'in nasıl bir yönetim sistemi benimsemesi gerektiği konusunda stratejik önerilerde bulunmuştur. Monarşik anayasal düzeni savunmaya devam ederek, bu sistemin Çin'in geleneksel yapısıyla modernleşme ihtiyaçları arasında bir denge kurabileceğini ifade etmiştir (Hsiao, 1976: 198).

Kang Youwei'nin sürgün yılları, reformist düşüncelerinin olgunlaştığı ve küresel bir vizyon kazandığı bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde yalnızca Qing Hanedanlığı'nın

modernleşmesini sağlamaya yönelik çabalarını sürdürmekle kalmamış, aynı zamanda reformist ideallerin küresel bir bağlama taşınmasına öncülük etmiştir. Yurt dışında gerçekleştirdiği faaliyetler, Çin'in modernleşme çabalarına uluslararası bir boyut kazandırmış ve Çin diasporasının reform hareketindeki önemini artırmıştır. Kang Youwei'nin sürgün yıllarında geliştirdiği stratejiler ve entelektüel üretimler, yalnızca Çin'in değil, küresel reform hareketlerinin tarihine de önemli katkılar sağlamıştır.

KANG YOUWEİ'NİN MİRASI

Kang Youwei, Çin modernleşme tarihinde derin izler bırakan bir düşünür ve reformist olarak tanınır. Onun fikirleri ve eylemleri hem kendi döneminde hem de sonrasında Çin'in dönüşüm sürecinde önemli bir yere sahiptir. 1898 Yüz Gün Reformları'nın öncüsü olarak Kang, Qing Hanedanlığı'nın modernleşmesi için yenilikçi öneriler sunmuş, Konfüçyüsçülüğü reformist bir yaklaşımla yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda Batı ile Japonya'dan ilham alan politikalar önermiştir. Ancak bu çabalar, o dönemin muhafazakâr güçleri tarafından kabul görmedi ve başarısızlıkla sonuçlandı (Sarıkan ,2024: 58). Buna rağmen Kang'ın fikirleri, Çin'in modernleşme yolculuğunda kalıcı etkiler bırakarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Kang Youwei'nin mirası, özellikle onun Konfüçyüsçülüğe getirdiği yenilikçi yaklaşım ve Datong ideali üzerinden şekillenmiştir. Kang, geleneksel Konfüçyüsçü düşünceyi modern dünyanın ihtiyaçlarına uyarlamayı amaçlamış ve Konfüçyüs'ü ilerici bir reformist olarak sunmuştur. Bu yorum, onun hem desteklenmesine hem de eleştirilmesine yol açmıştır. Destekçileri, Kang'ın Konfüçyüsçülüğü canlı bir öğretiyeye dönüştürdüğünü ve modernleşme sürecinde kullanılabilir bir çerçeve sunduğunu savunurken, eleştirmenler ise onun tarihsel gerçekliği çarpıttığını ve reformist fikirlerini meşrulaştırmak için Konfüçyüsçülüğü araçsallaştırdığını iddia etmişlerdir.

Kang Youwei'nin en dikkat çekici katkılarından biri, *Datong Shu* adlı eserinde ifade ettiği Datong, yani “Büyük Birlik” idealidir. Bu eser hem Çin’de hem de dünyada ütöpik düşüncenin önemli bir temsilcisi olarak görülmektedir. Datong ideali, sınırların, sınıfların ve eşitsizliklerin olmadığı, herkesin barış ve refah içinde yaşadığı bir dünya vizyonunu ortaya koyar. Kang, bu ideali hem bir ahlaki rehber hem de insanlığın ulaşması gereken bir hedef olarak sunmuştur. Datong’un çağdaş anlamı, özellikle küreselleşme, çevre sorunları ve sosyal eşitsizlik gibi konularda daha fazla önem kazanmıştır. Bu ideal, bireysel refahı aşarak kolektif iyiliği ve küresel dayanışmayı vurgulamıştır. Bugün, Kang’ın bu vizyonu, modern Çin’in sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası iş birliği politikalarında dolaylı bir etki olarak görülebilir.

Kang Youwei'nin reformist mirası, Çin modernleşme sürecine yaptığı katkılarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda Çin’in uluslararası ilişkilerinde de iz bırakmıştır. Sürgün yıllarında Batı, Japonya ve Güneydoğu Asya’da yaptığı çalışmalar, Çin’in dış dünya ile daha güçlü bağlar kurmasına yardımcı olmuştur. Bu dönemdeki faaliyetleri, Çin diasporası arasında bir reformist bilincin oluşmasına katkıda bulunmuş ve uluslararası kamuoyunda Çin’in modernleşme ihtiyacını dile getirmiştir (Kalkan, 2022: 10). Kang’ın bu küresel perspektifi, Çin’in 20. ve 21. yüzyıldaki dış politika yaklaşımlarında, özellikle “barışçıl kalkınma” söyleminde yankı bulmuştur.

Ancak Kang Youwei'nin fikirleri ve mirası, Çin’de her zaman tartışmalı bir konu olmuştur. Reformist hareketlerin başarısızlığı ve Kang’ın Qing Hanedanlığı’na olan bağlılığı, onu hem destekleyenler hem de eleştirenler için karmaşık bir figür haline getirmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra, özellikle Mao Zedong döneminde, Kang’ın reformist fikirleri gerici ve Batı yanlısı olarak eleştirilmiştir. Ancak 20. yüzyılın sonlarından itibaren, Çin’in ekonomik reformları ve modernleşme süreciyle birlikte, Kang Youwei’nin düşünceleri yeniden değerlendirilmiş ve reformist bir öncü olarak takdir edilmeye başlanmıştır (Evliyaoğlu,

2020: 74). Bugün, Kang'ın fikirleri, özellikle akademik çevrelerde ve entelektüel tartışmalarda, modern Çin tarihinin önemli bir parçası olarak ele alınmaktadır.

Günümüz Çin'inde Kang Youwei'ye bakış, onun reformist mirasını hem olumlu hem de eleştirel bir şekilde değerlendiren bir dengeye sahiptir. Kang'ın modernleşme çabaları ve Konfüçyüsçülüğün yeniden yorumu, Çin'in geleneksel değerlerini modern dünya ile birleştirme girişimleri açısından ilham verici bulunurken, onun başarısızlıkları ve ütopyacı vizyonu, daha temkinli bir şekilde ele alınmaktadır. Datong ideali ise günümüzde insan hakları, çevresel sürdürülebilirlik ve küresel dayanışma gibi konulara ilham kaynağı olmaya devam etmektedir. Kang'ın hem kendi dönemindeki hem de günümüzdeki etkisi, onun reformist bir düşünür ve küresel bir vizyoner olarak önemini koruduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Kang Youwei, Çin tarihinde önemli bir figürdür. Onun reformist düşünceleri ve 19. yüzyılın sonlarına doğru başlattığı modernleşme hareketi, Çin'in tarihinde derin izler bırakmıştır. Kang, Qing Hanedanı'nın çöküşüne tanıklık etmiş ve Çin'i modern bir ulus haline getirmek amacıyla bir dizi köklü reform önerisi geliştirmiştir. Ancak bu reformların çoğu, dönemin siyasi ve toplumsal yapısı nedeniyle başarısız olmuştur. Bununla birlikte, Kang'ın düşünceleri, yalnızca kendi dönemine değil, Çin'in ilerleyen yüzyıllarında da etkili olmuş ve modern Çin'in inşasında önemli bir yer tutmuştur. Kang Youwei'nin reformist düşünceleri, modern Çin'in dönüşüm sürecinde hem geleneksel yapı ile modernleşme ihtiyacı arasında bir denge kurma çabası hem de evrensel eşitlik, sosyal adalet ve ulusötesi barış vizyonu getirme yönüyle öne çıkmaktadır. Reformist yaklaşımında, Konfüçyüs'ün metinlerinde yer alan ilerici unsurların yeniden yorumlanması, Çin'in geleneksel değerlerini tamamen terk etmeden modern devlet yapısına geçiş için bir köprü oluşturma amacını taşımaktadır. Kang, anayasal monarşi gibi geleneksel yönetim biçimini koruyarak, Batı ve Japon modernleşme örneklerinden ilham alarak somut

reform önerileri geliştirmiştir. Bu bağlamda Datong Shu adlı eseri, Kang'ın evrensel eşitlik ve toplumsal uyum ideallerini somutlaştıran, bireyler arasında eşitliğin ve karşılıklı saygının esas alındığı ütopyacı bir vizyon sunmaktadır. Bu vizyon, sadece Çin içindeki reform hareketlerini etkilemekle kalmamış, aynı zamanda küresel ölçekte modernleşme tartışmalarına da ilham vermiştir.

Ancak, 1898 Yüz Gün Reformları örneğinde görüldüğü gibi, reformların uygulanmasında mevcut güç yapılarının, özellikle muhafazakâr unsurların ve Cixi gibi figürlerin direnci önemli bir engel teşkil etmiştir. Reformların kapsamlı değişiklikler öngörmesine rağmen, zamanlama sorunları, halk desteğinin eksikliği ve liderlik zorlukları nedeniyle istenilen sonuç alınamamıştır. Buna rağmen Kang Youwei'nin fikirleri, sonraki modernleşme hareketlerine ilham kaynağı olmuş ve Çin'in uluslararası ilişkilerinde kalıcı izler bırakmıştır.

Kang'ın başarısızlıklarından alınabilecek dersler, Çin'in modernleşme sürecinde karşılaşılan zorlukların bir yansımasıdır. İlk olarak, reformların yalnızca elit düzeyinde başlatılmasının yetersiz olduğu açıktır. Kang, Çin'in lider kadrosunda bir değişim sağlamaya çalışmış, ancak bu değişim halkın geniş kesimlerinde karşılık bulmamıştır. Reformların halkla bütünleşmesi ve toplumsal tabanda destek bulması için daha geniş bir eğitimin ve farkındalığın sağlanması gerekirdi. İkinci olarak, reform hareketlerinin yalnızca Batı modeline dayanarak uygulanamayacağı gerçeği de Kang'ın deneyimlerinden öğrenilen bir derstir. Batı'nın sanayi devrimi ve modern devlet yapıları, Çin'in geleneksel yapılarından oldukça farklıydı ve bu nedenle Batı'nın doğrudan kopyalanması, Çin'in tarihsel ve kültürel bağlamını göz ardı etmek anlamına geliyordu. Kang, Batı'nın modelini alırken, bu modelin Çin'e özgü bir biçimde yeniden şekillendirilmesi gerektiğini anlamış olsa da reformlarının büyük kısmı Batı'dan ilham almıştır. Çin, Batı'yı kendi kültürel kimliğinden bağımsız olarak benimsememeli, kendi tarihi ve geleneksel değerlerine uygun reformlarla bir modernleşme süreci yaratmalıdır.

Kang Youwei'nin reformist vizyonu, geleneksel Çin düşüncesinin modern ihtiyaçlarla harmanlanarak yeniden yorumlanması ve anayasal monarşi gibi geçiş yollarının araştırılması üzerinden, modern Çin'in dönüşüm sürecine önemli katkılar sağlamıştır. Onun sürgün yıllarında uluslararası alanda yürüttüğü faaliyetler, reformist ideallerin Çin sınırlarının ötesinde yankı bulduğunu gösterirken, mirası günümüz modernleşme tartışmalarında da etkisini sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

- Chang, J., (2013), *Empress Dowager Cixi- The Concubined Who Launched Modern China*, Alfred A. Knoff Publishing, New York.
- Evliyaoğlu, F. (2020). Çinli işletmelerde örgüt içi iletişim ve liderlik tarzlarının toplumsal kültür bakış açısından incelenmesi. *Journal of Organizational Behavior Review*, 2(1), 68-89.
- Fairbank, J.K. ve Goldman, M. (2006), *China: A New History*, The Belknap Press of Harvard University Press, England.
- Grasso, J.M., Corrin, J.P. ve Kort, M. (1997), *Modernization and Revolution in China*, ME Sharpe, Inc. England.
- Hsiao, K.C. (1976). *A Modern China and a New World: K'ang Yu-wei, Reformer and Utopian, 1858–1927*. Seattle and London: University of Washington Press.
- Huang, G. (2021)“*China's Self-Strengthening Movement and Japan's Meiji Restoration*”. 2021.
- Ichiko, C. (2008). “*Political and Institutional Reform 1901-11*”. The Cambridge History of China: Vol.11. ed. J. K. Fairbank, K.-C. Liu, 375-416. Cambridge University Press.

- Kang, Y. (2006c). *Kang Youwei Bütün Eserleri  lf*. Beijing: Renmin Daxue Chubanshe  ±
 &.
- Kang, Y. (2007a). Kang Youwei Quanji (康有为全集. Pekin: Zhongguo Renmin Daxue
Chubanshe.
- Kang, Y. (2007b). 康有为. *Kang Youwei Quanji 康有为全集*. Pekin: Zhongguo Renmin Daxue
Chubanshe.
- Kang, Y. (2007d). 康有为. *Kang Youwei Quanji 康有为全集*. Pekin: Zhongguo Renmin Daxue
Chubanshe.
- Kang, Y. (1995). *Kang Youwei Yigao Lieguo Youji 康有为遗稿列国游记*. Shanghai: Shanghai
Renmin Chubanshe.
- Kırilen, G. (2013). Reformcu Kişiliğıyle Kang Youwei ve Türkiye Seyahatnamesi. *Trakya
 niversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(06), 121-160.
- Liang, Q. (2005). 梁启超, *Liang Qichao Zuopin Jingxuan 梁启超作品精选* (Liang Qichao
Seçme Yazılar). Changjiang Wenyi Chubanshe.
-  ile M. K. (2002). *Erken Modern ve Modern Dönemde (1644-1911) Çin'de Bilimsel Metin
 evirilerinin Gelişim*. (Tez no. 754034). [Doktora Tezi Ankara Hacı Bayram Veli
 niversitesi].
- Sarıkaya, S. (2024). *Kang Youwei'nin reform d ş n esi ve II. Meşrutiyet'e bakışı*. (Tez no.
893223). [Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara].
- Sui, L.(随丽娟), (2013), *Shuo Cixi (说慈禧)*, Zhonghua Shuju, Beijing.
- Thompson (1958). *Laurence G. Ta T'ung Shu The One World Philosophy of Kang Yu-wei*.
London.

Wang, K. (王开玺), (2014), *Cixi Chuilian: Qi Xiang Zhengbian Shimo*(慈禧垂帘：祺祥政变始末), Renmin Dongfang Chubashe, Beijing.

Xu, C.(徐彻). (2012), *Cixi Dazhuan* (慈禧大传), Guoji Wenhua Chubanshe, Beijing.

Xie, F. (谢放). (2002). Zhidu Chuangxin yu Zhongguo Xiandaihua-Cong Wuxu Bianfa, Qingmo Xinzheng Dao Xinhai Geming(制度创新与中国现代化--从戊戌变法、清末新政到辛亥革命), *Zhonghua Wenhua Luntan* 中华文化论坛, No:1, 54-59.

Jiang, Z.(姜铎), (1991), Cixi yu Yangwu Yundong(慈禧与洋务运动), *Lishi Yanjiu*(历史研), no.4, 42-54.